

Tieto-osioiden kuvat on numeroitu toisin kuin matkakertomusten, mikä korostaa näiden tekstiosioiden erilaista luonnetta.

Kirjassa ei ole tekstiviitteitä. Tämä keventää lukukokemusta, mutta lisätiedon löytämisen kannalta viittausapparaatti olisi luonnollisesti avuksi. Käytetyistä lähteistä ja kirjallisuudesta on kuitenkin laadittu lukukohtainen luettelo, jonka avulla utelias lukija voi etsiä lisätietoa. Erilliset asiasana- ja nimihakemistot puolestaan opastavat tietoa etsivän lukijan oikealle sivulle. Loppuun kootut kiitokset auttavat ymmärtämään, kuinka suuri urakka kirjan kirjoittaminen on ollut. En lainkaan epäile, etteikö kirja onnistuisi houkuttelemaan uusia geologinalkuja opiskelemaan alaa tai ainakin kiviharrastuksen pariin. Heitä varten teoksen lopusta löytyy vinkki-osio.

Kun kirja kokonaisuutena on viihdyttävää, opettavaista ja toivoakin herättävää luettavaa, yllä mai-

nitut pienet kauneusvirheet on helppo sietää. Teos onnistuu häivyttämään yleisen käsityksen Suomen kallioperän monotonisuudesta. Sen luvut tarjoavat kovaa ja pehmeää tietoa erilaisista geologisista prosesseista ja niiden muinaisesta esiintymisestä maassamme. Kokonaisuutena teos kasvaa osiensa summaa laajemmaksi juonistoksi; esipuheen ja viimeisen luvun kohdatessa paljastuu kiehtovaa kirjallista ofioliittia: yleiset kestävyyspohdinnat johdattavat lukijan puntaroimaan elämän ja ihmislaajan roolia ja aikajänteiden merkitystä planetaarisessa, jopa kosmisessa kehyksessä. Seuraavilla Suomen kiertoajeluilla *Suomen muinaisille tulivuorille* löytyy hansikaslokerosta ihan oma paikkansa.

JUKKA KÄYHKÖ

*Maantieteen ja geologian laitos,
Turun yliopisto*

Kaksi vuosikymmentä maiseman, lain ja oikeuden rajapinnoilla

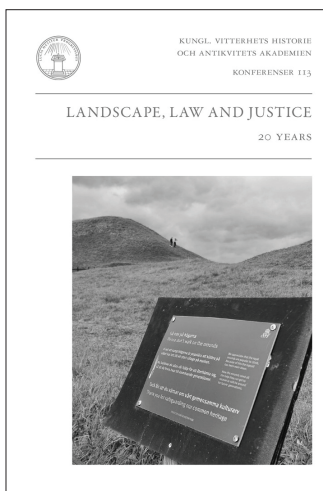
JONES, MICHAEL; STRECKER, AMY; SETTEN, GUNHILD & MITCHELL, DON (2024; toim.) *Landscape, law and justice* – 20 years, 249 s. Kungliga vitterhetsakademien, Stockholm. <https://doi.org/10.62077/9n5auj>

Laki eri olomuodoissaan ja sen monimutkainen suhde maisemaan ja oikeudenmukaisuuteen puhuttavat tutkijoita teoksessa *Landscape, law and justice* – 20 years. Aihe on laaja-alainen, ja keskustelu versoaa maiseman hahmottamisesta oikeudenmukaisuuden mahdollistavana perusrakenteena aina sen näkymättömiin, moraalisiin ja affektiivisiin ulottuvuuksiin asti. Tutkijoiden vastatessa tämän päivän keskeisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin palataan maisemäkäsitteen historiallisille juurille ja tulkitaan jokamiehen oikeutta uudelleen posthumaanista näkökulmasta. Tuore julkaisu tarjoaa näkökulmia niin ilmastonmuutoksen kuin äärintationalistisen populismin torjuntaan, kiihtyvän kulttuurienvälisen vaihdon tarkasteluun sekä ihmisoikeuksien turvaamiseen niin paikallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Teos juhlistaa samaa nimeä kantavan

tutkimusryhmän vuosina 2002–2003 aloittamaa työtä Oslon tutkijakollegiumissa (Oslo Center for Advanced Study) osana *Landscape, Law and Justice* -hanketta (jäljempänä LL&J). Hanke sai alkunsa jo 1990-luvulla aktiivisesti toimineesta pohjoismaisten maantieteilijöiden verkostosta. Nykyinen julkaisu on koostettu kahdestatoista vertaisarvioi-

dusta artikkelista, jotka perustuvat *Landscape, law and justice* – 20 years -symposiumissa 20.–22.11.2022 pidettyihin tutkimusesitelmiin. Tapahtumaa isännöi Ruotsin kuninkaallinen tiedeakatemia (Kungliga vitterhetsakademien). Symposiumin tavoitteena oli keskustella viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana toteutuneen maiseman, lain ja oikeuden keskinäisiä suhteita käsittelevän tutkimuksen annista erityisesti siitä näkökulmasta, mitä tarjottavaa sillä on nyky-yhteiskuntien haasteisiin. Julkaisun kaksitoista kirjoittajaa asemoivat oman tutkimuksensa laajempaan akateemiseen viitekehykseen vastaamalla enemmän tai vähemmän vapaamuotoisesti heille esitettyihin kolmeen kysymykseen: 1) kuinka

käsitteiden maisema, laki ja oikeus yhdistäminen vuosina 2002–2003 on vaikuttanut seuraavan 20

vuoden aikana tehtyyn tutkimukseen, 2) mikä on maiseman, lain ja oikeuden välisiä suhteita käsittelevän tutkimuksen nykyinen tila ja millä tavoin se on ajankohtainen sekä 3) mitä annettavaa kyseisiä käsitteitä yhdistävällä tutkimuksella on nyky-yhteiskuntien merkittävimpien haasteiden ratkaisemiseen?

Kirjoitusten sävy teoksessa on monen tutkijan kohdalla melko henkilökohtainen. Kuten Michael Jones teoksen johdannossa toteaa, tämä teos valaisee kiinnostavasti sitä, kuinka tutkijoiden väliset yhteydet sekä elämäntapahtumat ylipäättään punoutuvat yhteen muovaten tiedon, ajatusten ja ideoiden kehittymistä. Kahdessatoista artikkelissa tarjoillaan lukijalle laaja kattaus erilaisia lähestymistapoja, jotka esittellään seuraavaksi niiden esiintymisjärjestyksessä.

Kenneth R. Olwigin avaus Pursuing David Lowenthal in my critique of the landscape heritage of blood and soil ethnonationalism – a personal account on usean tutkijan elämäkertoja sivuava jäsenitys siitä, kuinka hänen työnsä LL&J-tutkimusryhmässä on johtanut amerikkalaisen maantieteilijä George Perkins Marshin (1801–1882) kautta kolonialismin pohjoismaisille juurille. Äärioikeiston vahvistuessa Ruotsissa hän huolestuu nykyaikana vaikuttavista populistisista maisemakäsitteistä, joiden vastavoimaksi Olwig esittää paluuta sanan maisema ruotsinkielisille juurille, maisemaan hallintoalueena, jonka lait perustuivat tapoihin, eivät kansallisen luonnon ja etnisen rodun väliseen yhteyteen.

Don Mitchell puolestaan tutkii artikkelissaan Landscape as basic structure – Towards a “concept of landscape that will assist the development of the very idea of social justice” sosiaalisen oikeudenmukaisuuden suhdetta maisemaan filosofi John Rawlin jo 1970-luvulla esittämän perusrakenteen käsitteen pohjalta. Mitchellin mukaan ihanteellinen maisema on perusrakenne, joka vapaasti käännettyä tukee elämää täydellisesti syvällisen oikeudenmukaisuuden kautta. Sen vastakohdaksi asettuu epäoikeudenmukaisuutta edustava antimaisema, jonka ihminen on toiminnallaan tehnyt asumiskelvottomaksi toiminnallaan. Päivi Kymäläisen artikkelissa Emotional and affectual legal landscapes maisemaa lähestytään hybridinä, joka mahdollistaa myös juridiikan näennäisen rationaalisuuden ulkopuolelle jäävien tunteiden ja affektien yhteiselon osana lakien muodostamista. Huomio kiinnittyy tähän oikeudellisten ympäristöjen näkymättömään tai piilotettuun ulottuvuuteen, joka muuttuu näkyväksi Kymäläisen mukaan usein vain silloin, kun lakeja tai vakiintuneita käytäntöjä rikotaan ja voimakkaita tunnereaktioita syntyy.

Tiina Peilin kirjoitus Poetics of place – A Glissantian take on revisited Paldiski tarkastelee Paldiskin kaupunkia martiniquelaisen runoilija ja filosofi Édouard Glissantin hengessä. Peilin mukaan Paldiskia maisemana, niin todellisenä kuin imaginäärinä, leimaa toistuva kolonisaatio ja hylkääminen. Glissantin näkemys maisemasta palimpsestinä luo tuoreen näkökulman Paldiskin kaltaisen alueen lähestymiseen, jossa ihmisasutus ei ole ollut muutamaa sukupolvea pysyvämpää. Kulttuurien vaihtuvuuteen keskittyminen voi Peilin mukaan haastaa tavat, joilla maisemantutkimus on perinteisesti hahmottanut kohteensa. Tomas Germundsson puolestaan tutkii sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista artikkelissaan Coastal dilemmas – landscape, planning and rising sea level in southernmost Sweden. Germundsson vertaa kahden ruotsalaisen kunnan, Falsterbron ja Jonstorpin, edellytyksiä varautua ilmastomuutoksen aiheuttamaan merenpinnan nousuun. Keskeinen haaste on rannikkoalueiden dynaamisen luonteen sivuuttaminen suunnittelussa. Maan ja meren välisen rajan esittäminen suunnitelmissa yksinkertaisena viivana ei tee oikeutta rannikon muuttuville olosuhteille.

Amy Strecker havainnollistaa artikkelissaan Landscape, property and spatial injustice in international law kuinka lakiin sidotut esteet – tilalliset, ajalliset ja käsitteelliset – vaikuttavat yhteisöjen mahdollisuuksiin osallistua heille elintärkeää maisemaa koskeviin päätöksiin. Kansainvälisen lain puitteissa suhde maahan määritellään kapeasti maanomistuksen perusteella sivuuttaen suhteen muut ulottuvuudet (poikkeuksiakin tosin on). Streckerin mukaan maisema on luonteeltaan kollektiivinen, kun taas ihmisoikeuksia pidetään enimmäkseen yksilön oikeuksina, mikä aiheuttaa ristiriitoja. Ari Aukusti Lehtisen kirjoituksessa Posthumanist land- and lifescapes puolestaan vastataan ihmiskeskeisestä maailmankatsomuksesta aiheutuneisiin kriiseihin asettamalla ihmisten ja muiden lajien välinen suhde keskiöön. Eletyn luonnon ja lajien välisen oikeuden kaltaiset hybridikäsitteet luovat alustan postumaanille lähestymistavalle. Lehtinen esittää muun muassa suomalaisen jokamiehenoikeuksien uudelleentulkintaa keinona rajoittaa teollista metsätaloutta ja asettaa etusijalle metsien muut kuin puuntuotannolliset arvot: puolustaa sekä oikeutta metsään että metsän oikeuksia.

Erlin Berge etsii artikkelissaan How can ‘tragedies of commons’ be resolved? Social dilemmas and legislation vastauksia ilmakehän yhteishallinnan, tai pikemmin sen hallinnan puutteen ongelmiin. Vaikka ihmisellä on pitkä historia yhteisen omaisuuden hallintaan liittyvien kysymysten ratkaisemisessa, ei valtioiden välinen yhteistyö välttämättä noudata samoja lainalaisuuksia. Bergen mukaan

yhteisomistus on sosiaalinen ansa: muutos on mahdollinen silloin, kun tragedia – ilmastonmuutoksen pelko – tulee niin lähelle, että kaikki osapuolet ymmärtävät häviävänsä enemmän kuin yksikään voi vapaamatkustamisella voittaa. Frode Flemsæter puolestaan käsittelee artikkelissaan *Landscape, law and justice in the Norwegian outfields* omistajuuden sosiaalista ulottuvuutta oman sukutilansa näkökulmasta. Omistajan päätöksiin vaikuttavat juridisen sääntelyn lisäksi normit, moraalikäsitteet sekä emotionaalinen kiintymys. Maaseudulla käynnissä oleva, laaja rakennemuutos vaikuttaa maiseman syvälle juurtuneisiin ja näkymättömiin arvoihin. Resurssien kaupallistuksessa ja kulutuksen keskittyessä uusiin käyttötarkoituksiin kuten turismiin alueiden hallinta etäännyy paikallisista sosiaalisista ja kulttuurisista siteistä synnyttäen ristiriitoja.

Gunhild Setten kuvaa artikkelissaan *Landscape and the making of competing moralities* maiseman moraalista ulottuvuutta: monet ihmiselämän osat alueet loistavat vahvuudella juuri siksi, että niiden näennäinen objektiivisuus tekee näkymättömäksi niiden taustalla olevat moraaliset arvostelmat. Settenin huomio kiinnittyy käsitteiden omistajuuteen, sen joko poissulkevaan ja etäännyttävään tai osallistavaan luonteeseen. Settenin mukaan moraalisen näkökulman tarkastelu auttaa ymmärtämään, että olemme epätasavertaisessa asemassa niin hallitsemaan kuin vaatimaan omaksemme aineellista ympäristöä. Michael Jonesin kirjoituksessa *Legal geographies of landscape – long-term historical structures and short-term historical events* nostetaan esille, että eriävät aikakäsitykset vaikuttavat tapoihin hahmottaa muutosta maisemassa. Jones asettaa lähtökohdaksi jatkuvuuden kysymisen, mikä

jatkuu muuttumattomana, kun muutos tapahtuu ja toisin päin? Jones ottaa esimerkiksi Udal-lain, joka juontaa juurensa keskiaikaiseen norjalaiseen oikeusperinteeseen. Vaikka yhteiskunta on muuttunut, lain vaikutus näkyy edelleen maanomistuksen järjestelmässä, maisemassa ja alueen kulttuurisessa identiteetissä, riippumatta siitä, kuinka oikeudenmukainen se on.

Artikkelissaan *The substantive landscape as a framework of interpretation – A personal view* Tom Mels puolestaan kysyy, millaista tulkintakehystä substantiivinen maisema edellyttää. Melsin mukaan maiseman tulkinnan tehtävä on tunnistaa tulkitsijan – usein tiedostamaton – diskurssien järjestäminen sen mukaan, kuinka keskeisiä ne ovat mille tahansa tulkinnalle. Hän osoittaa kuinka tiettyjä maisemia on tulkittu esimerkiksi kapitalismin ihanteiden läpi, ja eri keinoin houkuteltu yleisö ”ostamaan” nämä ihanteet parhaana mahdollisena vaihtoehtona.

Kokonaisuudessaan tämä kokoomateos tarjoaa perusteellisen ja ajankohtaisen läpileikkauksen aiheesta jo entuudestaan tunteville maantieteilijöille. Lisäksi teos onnistuu toisaalta myös antamaan kokonaisvaltaisen perehdytyksen asiaan vihkiytymättömille. Teoksen artikkelit osoittavat ennen kaikkea, että maiseman, lain ja oikeuden käsitteet yhdistävä tutkimus on erittäin ajankohtainen ja koskettaa maapallon päällistä elämää monin merkittävillä tavoin.

MARJAANA SEDERHOLM
*Geotieteiden ja maantieteen osasto,
Helsingin yliopisto*